

Nederlandse tinnegieters in België (I)

Tony J. Dangis.

PROLOOG : WERKPLAATS HYERONIMUS EMOUS TE BRUSSEL

Geboren te Antwerpen in 1800 en gehuwd met Ulrix Maria-Gertrudis, kokin (° te Hasselt), startte EMOUS Hyeronimus in de Anderlechtstraat een tinnegieterswerkplaats en een winkel op (1). Om hem bij te staan met de fabricatie en de verkoop heeft hij in 1827 één werkman en vanaf 1828 tot 1835, twee werklieden in vaste dienst (2).

Hij stierf op 6 december 1835. Het zijn Joannes Wynroix, tinnegieter, en Joannes-Baptista Kestemont, slotenmaker, die het overlijden komen melden (3).

Met de hulp van twee werklieden zet de weduwe de fabricatie verder tot in 1836. Vanaf 1837 en tot in 1839 bezit zij nog uitsluitend de winkel (4).

Rond dit tijdperk laat zij de werkplaats met de gereedschappen over aan Petrus-Joannes Stultiens, lood- en tinnegieter, geboren te Weert (Nederland).

Voorwerpen, afkomstig uit de werkplaats van Hyeronimus EMOUS, zijn ons tot op heden nog niet bekend.

HYERONIMUS EMOUS: personalia

- Geboren te Antwerpen op 28 Floreal jaar acht (18/5/1800), als zoon van Christianus en van Anna-Maria Herwegh.
- Gehuwd te Brussel op 16 juli 1824 met Maria-Gertrudis Ulrix, geboren te Hasselt, op 21 december 1793, kokin, dochter van Arnoldus en van Maria Oyen, echtgenoten en "glazen-makers" te Hasselt.
Bij hun huwelijk waren aanwezig als getuigen: Antonius Jacobs, arbeider, Melchior Bartholomei, Michaël Debruyne, Joannes Devleeschouder, deze drie laatste in de hoedanigheid van loodgieters (4b).
- Meester-tinnegieter vanaf 1827 tot en met 6/12/1835 (2).
- Gestorven te Brussel, op 6 december 1835 (3).

WERKPLAATS PETRUS-JOANNES STULTIENS TE BRUSSEL

A. Algemene historiek

Als ongehuwde jongeman staat STULTIENS Petrus-Joannes (5) vermeld in de volkstelling van 1835, wonende "Quai-aux-Tourbes, 44" vanwaar hij op 6 september 1841 zich laat overschrijven naar de Kattenstraat, 2 (6).

Bij de volkstelling van 1842 woont hij op hetzelfde adres in de hoedanigheid van tinnegieter en is gehuwd met Joanna De Hoog.

Petrus De Hoog (° Oudenburg, Nederland) "oud 77 jaren" en weduwnaar, maakt deel uit van het gezin (7).

In 1846, wonende in de Anderlechtstraat, 13, heeft hij de hoedanigheid van loodgieter (8).

Bij de volkstelling van 1856 verblijven ze allen in de Maagdenstraat, waar vanaf 3 mei 1862, Antonius-Joannes Van Engelen, komende van "Bois-le-Duc", ingeschreven wordt (9).

In 1866 woont het echtpaar in de Zennestraat, 35, waar ze beiden vermeld staan als renteniers (10).

B. Kroniek van de werkplaats en van de gebruikte merken

P.J. STULTIENS start zijn werkplaats in 1840 met behulp van één werkman. Gedurende zijn loopbaan als lood- en tinnegieter verschaft hij regelmatig werk aan één of twee werklieden. Het is in het jaar 1848 dat hij uitzonderlijk zonder werkkrachten de werkplaats en de winkel moet beheren.

Zijn beroepspatenten lopen tot het jaar 1867 (11), tijdstip waarop hij de zaak overlaat aan Antonius-Joannes Van Engelen (12).

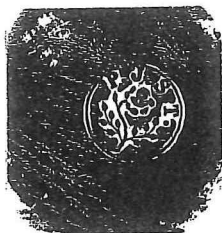
1 PETRUS-JOANNES STULTIENS: personalia

- Geboren op 12 januari 1809 (9) of op 28 januari 1809 (10) (13), als zoon van Amandus-Theodorus (° Weert) en van Joanna-Goedele Beelen (13).
- Gehuwd te Brussel, op 16 december 1837 met Joanna-Adriana De Hoog, kleermaakster, geboren te Rotterdam op 9 november 1808, dochter van Petrus De Hoog, plafonneerder, wonende te Rotterdam en van Catharina Smit.
Bij hun huwelijk waren aanwezig als getuigen:
Vanderbost, schrijnwerker, oud 44 jaren; Henricus Deppen, schilder, oud 34 jaren; Franciscus-Josephus Schuermans, loodgieter, oud 28 jaren en Laurentius De Coster, kruidenier, oud 43 jaren, allen woonachtig te Brussel (13).
- Meester lood- en tinnegieter: vanaf 1840 tot en met 1862 (12).
- Gestorven te Brussel, op 22 december 1871 in de hoedanigheid van rentenier.

2 Gebruikte merken

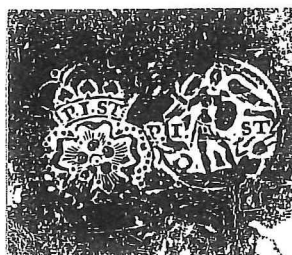
- a Op inhoudsmaten en op deksels van kannen in aardewerk en steengoed:

De bloem op stengel met de initialen "P.J.ST."



- b Op 'n inktstel, borden en schotels:

1. De grote gekroonde roos met de initialen "P.J.ST.",
2. De Sint-Michel met de initialen "P.I.ST."



- c Op 'n bier- of wijntonnetje:

1. In een cartouche, het opschrift "P.J.Stultiens à Bruxelles",
2. De gekroonde X.



C. Bekende produktie

- Tinnen plaatje
(Verz. Museum Sterckshof, Deurne, Inv. nr 233)
- Inhoudsmaat, eerste ijk in 1859
(Privé verz. Berlaar)
- Inhoudsmaat "DEMI DECILITRE", eerste ijk in 1857
(Privé verz. Leuven)
- Inhoudsmaat "DECILITRE", eerste ijk in 1857
(Privé verz. Houtem)
- Inhoudsmaat "DECILITRE", eerste ijk in 1858
(Privé verz.)
- Deksel van een kruik in Brussels aardewerk
(Verz. Musée de la Brasserie, Brussel)
- Ondiepe schotel, Ø 32,3 cm
(Privé verz. Roeselare)
- Rechthoekig inktstel in Rocaillestijl
(Verz. Musée de la Vie Wallonne, Liège, Inv. nr 17621)
- Staander voorzien van een bier- of wijntonnetje, waar bovenop een zittende Bacchus, en op de zijwand een tapkraan
Totale hoogte: 49,5 cm
Lengte: 40,5 cm
Breedte: 23 cm
(Verz. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, Brussel, Sectie Folklore).

WERKPLAATS ANTONIUS-JOANNES VAN ENGELEN

A. Algemene historiek

In de volkstellingen van 1856 (15) en 1866 (16), wonende in de Maagdenstraat, 6, wordt VAN ENGELEN Antonius-Joannes eerst vermeld in de hoedanigheid van meester-loodgieter en vervolgens als meester-tinnegieter. Op dat tijdstip is hij gehuwd met Adriana-Maria De Rooy (° 's Hertogenbosch, op 9 september 1834) (17).

In 1876 (18) wonen ze op hetzelfde adres, vanwaar ze zich op 15 februari 1881 laten overschrijven naar de Cureghemstraat, 46. In de volkstelling van 1890 staan ze vermeld zonder beroep en als eigenaar van het pand gelegen in de Cureghemstraat. Joannes-Antonijs-Gerardus De Rooy (° 's Hertogenbosch, op 1 oktober 1872) komt zich op 16 september 1891 op dit adres, als juwelier vestigen.

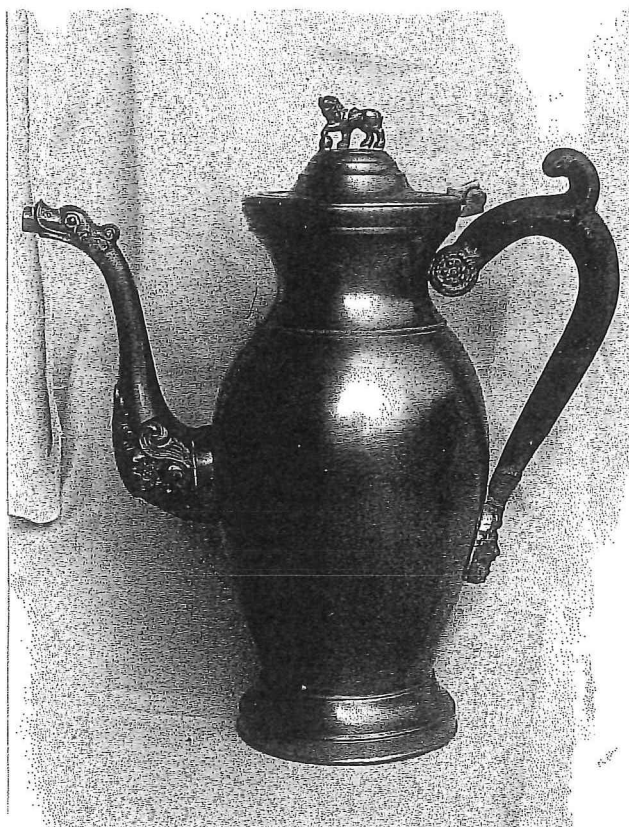
Op 9 september verlaat het echtpaar België en vertrekt naar "Teuteringsen-lez-Breda" (19).

Antonius-Joannes VAN ENGELEN overleed op 25 februari 1898 te Ginniken (20).

B. Kroniek van de werkplaats en van de gebruikte merken

Van het jaar 1863 dateert zijn eerste beroepspatent als lood- en tinnegieter in het bezit van een winkelruimte. Hij start de werkplaats met één werkman, om vanaf het jaar 1865 en tot 1871 werk te verschaffen aan twee werklieden. Het zijn de jaren 1879 en 1880 die aanzien worden als het hoogtepunt van zijn beroepsactiviteiten, vermits hij dan vier werklieden en twee leerjongens in vaste dienst heeft.

Zijn beroepspatenten lopen tot het jaar 1886 (21) waarna hij de gereedschappen, de matrijzen en de afgewerkte tinnen gebruiksvoorwerpen overlaat aan de vennoten Th. Törschen en P. Vanderborgt, die zich in de Cureghemstraat, nr 62, vestigen.



Kenmerkende koffiekan uit de werkplaats van Antonius-Joannes Van Engelen. Deksel bekroond met een leeuwje. Totale hoogte: 23,5 cm, Ø 8,9 cm. Verschillende voorbeelden bestaan tot een hoogte van 30cm.

1 ANTONIUS JOANNES VAN ENGELEN: personalia

- Geboren op 18 februari 1834 te 's Hertogenbosch (Nederland).
- Gehuwd met Adriana-Maria De Rooy (+ Teteringen, op 16 december 1910), waarschijnlijk vóór 1856 in Nederland.
- Meester tin- en loodgieter vanaf 1863 tot en met 1886.
- Gestorven te Ginniken op 25 februari 1898.

2 Gebruikte merken en productie

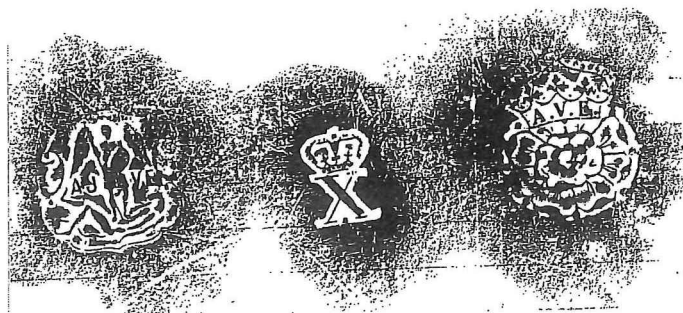
- a Op inhoudsmaten vanaf 1863 tot ca 1875:
Het gekroonde roosje met de initialen "A.V.E."



- b Op inhoudsmaten vanaf ca 1876 tot 1886:
Het engeltje met de initialen "A.V.E.", in een parelrand.

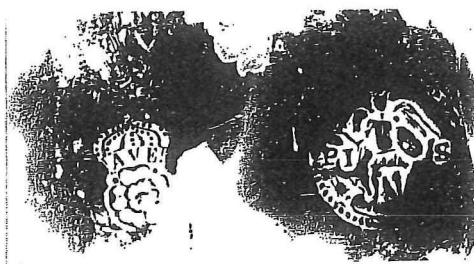


- c Op platwerk, bekers, kamer- en theepotten, koffie- en schenkkannen vanaf 1863 tot 1886:
1. De grote gekroonde roos met de initialen "A.V.E.",
 2. De Sint-Michiel met de initialen "A.J.V.E.",
 3. De gekroonde X. (Merkwijze overgenomen van P.J. Stultiens).



d Op een theepot (Verz. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, Brussel, Inv. nr 7926) en op een schenkan (hoogte 19,5 cm - verkocht op een veiling te Leuven in 1989), vanaf 1963 tot 1875:

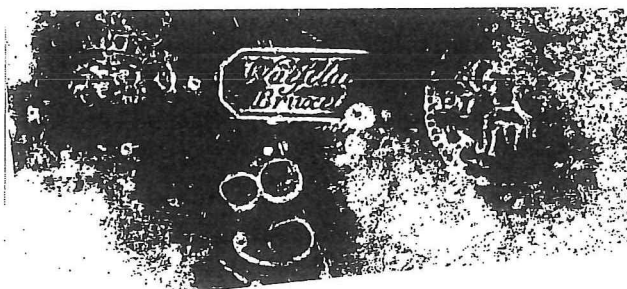
1. De kleine gekroonde roos met de initialen "A.V.E.",
2. De Sint-Michiel met initialen "P.I.S.". (Dit laatste merk behoorde toe aan de Brusselse tinnegieter Petrus-Josephus Stas).



e Op acht ondiepe borden Ø 22,9 cm en op een kamerpot, hoogte 11,5 cm en Ø 21 cm (Verz. Hôpital Notre-Dame à la Rose, Lessines):

Werden kortstondig samen gebruikt ca 1879:

Het merk van Petrus-Josephus Stas, bestaande uit de Sint-Michiel met de initialen "P.I.S.", het rechthoekig plaatje waarin het opschrift "Waefelaer Bruxelles" en de grote gekroonde roos met initialen "A.V.E.".



Bronnen

HYERONIMUS EMOUS

- 1 S.A.B.: (*) Volkstelling van 1829 - 3de wijk
- 2 S.A.B.: Register der patentschuldigen,
jaargangen 1828 tot 1835 - 3de wijk
- 3 S.A.B.: Register der overlijdens, jaargang 1835,
akte nr 3624
- 4 S.A.B.: Register der patentschuldigen,
jaargangen 1836 tot 1839 - 3de wijk
- 4b S.A.B.: Register der huwelijken, jaar acht,
akte nr 373

PETRUS-JOANNES STULTIENS

- 5 De schrijfwijze van zijn familienaam is bekend als "STULTIENS".
De registers der volkstellingen vermelden hem als "STULTJENS". Zowel in de huwelijksakte als in de overlijdensakte wordt hij vermeld als "STULTIENS".
- 6 S.A.B.: Volkstelling 1835 - 4de wijk
- 7 S.A.B.: Volkstelling 1842 - 3de wijk
- 8 S.A.B.: Volkstelling 1846 - 3de wijk
- 9 S.A.B.: Volkstelling 1856 - 2de wijk
- 10 S.A.B.: Volkstelling 1866 - 1ste wijk
- 11 S.A.B.: Registers der patentschuldigen,
jaargangen 1840 tot 1862
- 12 S.A.B.: Registers der patentschuldigen, jaargang
1863
- 13 S.A.B.: Register der huwelijken, jaargang 1837,
akte nr 1055
- 14 S.A.B.: Register der overlijdens, jaargang 1871,
akte nr 7281

ANTONIUS-JOANNES VAN ENGELEN

- 15 S.A.B.: Volkstelling van 1856 - 3de wijk
- 16 S.A.B.: Volkstelling van 1866 - 3de wijk
- 17 T. Kooyman: De Tinkoerier, jaargang 3, nr 2 (dec 1995)
blz 11
- 18 S.A.B.: Volkstelling van 1876 - 3de wijk
- 19 S.A.B.: Volkstelling van 1890 - 3de wijk
- 20 T. Kooyman: De Tinkoerier, jaargang 3, nr 2 (dec 1995)
blz 11
- 21 S.A.B.: Registers der patentschuldigen,
jaargangen 1863 tot 1886 - 3de wijk.

(*) S.A.B.: Stadsarchief Brussel.